

ESSA

Eurasian Social Sciences Association

**Eurasian Academic
Research Journal**

MULTILINGUAGE SCIENCE JOURNAL

2018. № 12 (30)

Yerevan 2018

EDITORIAL BOARD

Editor-in-Chief

Stefanchuk Mykola

PhD (Law), Associate Professor, Honored Lawyer of Ukraine. Taras Shevchenko National University of Kyiv

Executive editor

Harutyunyan Robert

President of Eurasian Social Science Association

Deputy Editors

Dovhan Valerii

Doctor of Science (Public Administration), Associate Professor.
Ukrainian Doctors Assembly of Public Administration

Kalaur Ivan

Doctor of Science (Law), Professor, Honored Lawyer of Ukraine. Ternopil National Economic University

Kulnych Roman

Doctor of Science (Economics), Professor. Khmelnytsky University of Management & Law

Editors

Etel Leonard

Doctor Habilitatus (Law), Professor.
University of Bialostok

Havryliuk Ruslana

Doctor of Science (Law), Associate Professor.
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Hryniak Andrii

Doctor of Science (Law), Professor.
Research Institute of Private Law
and Entrepreneurship,
National Academy of Law Sciences of Ukraine

Kostytskiy Vasyl

Doctor of Science (Law), Professor,
Academician of National Academy of Legal Science,
Honored Lawyer of Ukraine.
Ukrainian Lawyers Association

Kresin Oleksii

Doctor of Science (Law), Associate Professor.
V. M. Koretskyi Institute of State and Law,
National Academy of Sciences of Ukraine

Kulnych Omelian

Doctor of Science (Economics), Professor.
Khmelnytsky University of Management & Law

Muzyka Anatolii

Doctor of Science (Law), Professor,
Corresponding Academician of National Academy
of Legal Science

Muzyka-Stefanchuk Oksana

Doctor of Science (Law), Professor.
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Patsurkiivskyi Petro

Doctor of Science (Law), Professor,
Honored Lawyer of Ukraine.
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Ruskowski Eugeniusz

Doctor Habilitatus (Law), Professor.
University of Bialostok

Stefanchuk Ruslan

Doctor of Science (Law), Professor.
Corresponding Academician of National Academy
of Legal Science

Stefanchuk Maryna

Doctor of Science (Law). Kyiv National Economics
University

Stepanyan Ani

PhD (Law).
Eurasian Social Science Association

Voloshyn Yurii

Doctor of Science (Law), Professor,
Honored Lawyer of Ukraine.
Institute of Legislation
of the Verkhovna Rada of Ukraine

Babii Iryna

PhD (Economics), Associate Professor.
Khmelnytsky National University

Butenko Andrii

PhD (History), Associate Professor.
European University

Harutyunyan Lusine

MIP (Law, Intellectual Property).
Eurasian Social Science Association

Ilikchiieva Kateryna

PhD (Law).
Kyiv National Economics University

Kojoyan Hripsime

PhD (Law), Associate Professor.
Russian-Armenian University

Khomenko Mykhailo

PhD (Law).
Association of Civil Lawyers of Ukraine

Levkitskiy Bohdan

PhD (Law), Senior Researcher.
Research Institute of Private Law
and Entrepreneurship,
National Academy of Law Sciences of Ukraine

Rozhko Oleksandr

Doctor of Science (Economics), Associate Professor.
Institute of Postgraduate
& Continuing Education
Taras Shevchenko National University of Kiev

Sargsyan David

PhD (Law).
European Regional Educational Academy

Sviatotskiy Oleksandr

Doctor of Science (Law), Professor,
Academician of National Academy of Legal Science,
Honored Lawyer of Ukraine

Shoshin Sergey

PhD (Law), Associate Professor.
N. G. Chernyshevsky
Saratov National Research University

Vyhovskiy Dmytro

PhD (Law), Associate Professor.
Khmelnytsky University of Management & Law

CONTENTS

Коваленко А. А. Соціальні функції права у контексті юридичної діяльності та практики	6
Ковалко Н. М. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері боргових цінних паперів	10
Kvasnii O. Assessment of Formation of Tax Potential of Local Budgets of Ukraine in the Context of Financial Decentralization	20
Баланюк М. В. Підходи до формування механізмів розвитку учасників банківського сектору у національній економіці	25
Завадська О. П. Вина як умова цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану терористичним актом	31
Мироненко І. В. Правове регулювання опосередкованих сусідських впливів: сучасні підходи	41
Соловійова А. М. Кримінально-правова охорона власності за законодавством країн Балтії	48
Klantsa A. I. The Main Indicators of Maintaining Public Health as a Condition of National Security of the State	54
Довгань В. І., Харченко С. О. Проблема забезпечення інформаційної безпеки в діяльності органів Служби Безпеки України при взаємодії з окремими органами державної влади	60
Томчук О. В. Теоретико-правовий аналіз категорії «фінансова безпека держави»	68
Чиж П. О. Право на справедливе розслідування смерті як елемент цивільно-правового захисту права на життя	74
Польний Д. А. Окремі аспекти сутності захисту суб'єктивних цивільних прав та права на захист	79
Міськевич А. Р. Поняття та правова природа договору оренди земель водного фонду	86

Мироненко Ігор Віталійович

*Доцент кафедри цивільного права
навчально-наукового юридичного інституту
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаника»,
кандидат юридичних наук*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПОСЕРЕДКОВАНИХ СУСІДСЬКИХ ВПЛИВІВ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ

Muronenko I. V. Legal Regulation of Mediated Neighboring Influences: Modern Approaches

Abstract. The given article is about legal adjusting of proprietors relations of neighboring objects of immobile property. The most complicated items concerns regulation of the immaterial neighborly influencing (caused by noise, smoke, dust or something like that). This influencing is not connected with the lines violation of lot lands. Regulation of such relations is a special display of the general legal principle of impermissibility of right abuse. The legislations of foreign countries have different positions on this question. The foreign legislation can forbid too effect to much a neighboring real estate or prevent neighbors legal influencing. However all legislations forbid such actions of proprietors real estate, which are unfair and violate balance of interests. The Ukrainian legislation of concerning adjusting of neighborly influencing is not perfect and needs changes according foreign experience.

Key words: *neighborhood rights, neighborliness, neighborly relations, neighborly influencing, abuse of right.*

Актуальність теми. Положення глави 17 ЗК України складають основу правового врегулювання сусідських відносин, тобто відносин володільців (власників та користувачів) сусідніх об'єктів нерухомого майна, насамперед — земельних ділянок. На сьогодні такі відносини регламентуються цивільними кодексами (уложеннями) більшості країн Європи, а відповідний правовий інститут відомий під найменуваннями «добросусідство», «право сусідства», «сусідське право», «право участія частного», «nachbarrecht» та ін. [1, с. 402].

При використанні земельних ділянок чи іншого нерухомого майна завжди об'єктивно виникають певні впливи на сусідні володіння, що можуть мати різні форми. Вони можуть бути як пов'язаними з безпосереднім порушен-

ням меж земельних ділянок (вторгнення на сусідню ділянку при здійсненні забудови, знищення межових знаків, переростання рослин через межу тощо), так і здійснюватися без такого порушення меж через вплив димом, шумом чи кіптявою, затіненням ділянки чи обмеженням огляду внаслідок забудови, підтопленням внаслідок порушення природного стоку вод та ін.

В останньому випадку йдеться про т. з. «опосередковані сусідські впливи», яким неможливо запобігти при нормальній експлуатації сусідньої земельної ділянки (шум, запах, кіптява, шум і т. п.) [2, с. 138]. У літературі вони ще можуть позначатися як впливи «нематеріальні» [1, с. 402] чи «субстанційно незначущі» [2, с. 138]. В цілому подібний вплив з сусідньої земельної ділянки не

пов'язаний з посяганням на межі володіння; йому неможливо запобігти встановленням огороження як засобу обмеження доступу на ділянку, також його неможливо усунути шляхом відновлення меж ділянки.

Стан дослідження. На сьогодні в українській літературі питання правового регулювання сусідських відносин висвітлено достатньо обмежено. Так, окремі аспекти інституту права сусідства розглянуто в працях П. Ф. Кулинич, М. В. Шульги, А. М. Мірошніченка, Д. В. Бусуйок, О. А. Лобова та ін. Також слід згадати більш ранні дослідження «права участія частного» в працях К. П. Побєдоносцева, Г. Ф. Шершеневича, Й. О. Покровського, В. І. Синайського, В. І. Курдиновського та деяких інших авторів того часу, а також публікації І. Б. Новицького радянського періоду. Деяко більша увага даним питанням приділяється в зарубіжній літературі, зокрема слід згадати дослідження з даного питання У. Маттеї, О. О. Поротикової, Ю. В. Винниченка, О. А. Халабуденка та ін.

Метою статті є розгляд теоретичних аспектів правового регулювання т. з. «опосередкованих сусідських впливів».

Основний виклад. Сусідські впливи, пов'язані з безпосереднім порушенням меж володіння, внаслідок своєї достатньої очевидності, віддавна отримали свою правову регламентацію. Так, вже в пам'ятках римського приватного права, зокрема в Законах XII таблиць, було вміщено положення з даного питання [3, с. 147]. Однак, як вказується в літературі, проблеми сусідського права проявляються, перш за все, у зв'язку з експлуатацією об'єктів, яка не завжди може здійснюватися суто в рамках фізичних меж об'єкту нерухомості, а тому ніхто не може виключити розповсюдження ефекту експлуатації — на якийсь проміжок часу, з тією чи іншою періодичністю, в тому чи іншому обсязі — на простір (об'єкт нерухомості),

який знаходиться під охороною суб'єктивного права іншої особи [4, с. 223]. Положення щодо врегулювання опосередкованих сусідських впливів не були відомі римському приватному праву, а своє законодавче закріплення та визнання в правовій доктрині отримали лише в середині XIX ст., ставши справжньою квінтесенцією правового регулювання сусідських відносин.

Як вказується у літературі, в зарубіжній цивілістичній науці існують різні теорії щодо меж допустимого впливу на сусідні володіння, проте на сучасне правове регулювання найбільший вплив здійснили теорії звичайної толерантності та нормального користування. Згідно першої, забороняються впливи на сусідню земельну власність (шум, вібрація і т. п.), що заподіюють шкоду і порушують критерії нормальної терпимості. Схожий характер має теорія нормального використання, яка виникла ще в часи римського права: кожний з сусідів повинен терпіти проникнення на своє володіння різного роду *immissiones* (дим, пара, кіптява і т. д.) з сусідньої ділянки, якщо такий вплив обумовлений звичайним її використанням [5, с. 42–43].

Оскільки вказані теорії в тій чи іншій мірі знайшли своє відображення в законодавствах різних країн, то, як наслідок, можемо спостерігати деяко різні формулювання відповідних положень. Так, в одних нормах йдеться про заборону здійснення впливу на сусіднє володіння, який перевищує допустимі межі, а в інших — про заборону перешкоджати допустимому сусідському впливу або обов'язок терпіти такий вплив. Як приклад, можна вказати відмінність положень ч. 1 ст. 684 Швейцарського цивільного кодексу (кожен власник зобов'язаний при використанні своєї власності, зокрема при спорудженні на ній промислових об'єктів, утримуватися від надмірного впливу на власність свого сусіда [6]), ст. 844

ЦК Італійської республіки (власник земельної ділянки не може заборонити вплив димом, теплом, кіптявою шумом, струсом або спричинення подібних незручностей з сусідньої ділянки, якщо вони не виходять за рамки нормально прийнятних з урахуванням місцевих умов [7; 8, с. 229]) та ст. 976 ЦК Квебеку (сусіди повинні терпіти звичайні заподіювані сусідами незручності, які не перевищують належних меж терпіння, виходячи з природи і розташування їх земельних ділянок або з місцевих звичаїв [2, с. 139]).

В контексті вказаного вище можна відзначити своєрідність азербайджанського законодавства, оскільки тут вміщено як положення, що забороняють надмірний вплив на сусідні володіння (ч. 2 ст. 170 ЦК Азербайджанської республіки), так і положення, які забороняють перешкоджати допустимому впливу з боку сусідніх володінь (ст. 171 ЦК Азербайджанської Республіки) [9].

Однак можливість дещо по-іншому поглянути на дане питання та звернутися до суті проблеми регламентації сусідських впливів надають положення ст. 37 книги 5 ЦК Нідерландів: власник земельної ділянки не може спричинити незручностей власникам інших земельних ділянок створюючи шум, здійснюючи коливання, випускаючи запах, дим або газу, а також шляхом створення перешкоди для доступу світла або повітря, або позбавлення опори в тій мірі або таким чином, що це вважається деліктом відповідно до ст. 162 книги 6 [10, с. 253]¹.

Італійський правознавець У. Маттеї з цього приводу вказав, що західною правовою доктриною подібне спричинення незручностей розглядається в речово-правовому контексті шкідливого впливу, а конфлікт вирішується через певний гібрид, що об'єднує теорію речового і деліктного права [8, с. 220–225].

¹ Згідно ч. 2 ст. 162 книги 6 ЦК Нідерландів, деліктом вважається порушення, дія або бездіяльність, що суперечить вимогам закону або неписаного права в загальноприйнятому розумінні, якщо не існує причин, які виправдовують порушення.

Іншими словами, для вирішення питання про межі допустимого сусідського впливу пропонується перейти в сферу деліктного права з тим, щоб встановити, де ж «закінчується» правомірне здійснення речового права.

Однак більш обґрунтованою слід вважати висловлювану в літературі точку зору, згідно якої врегулювання опосередкованих сусідських впливів — це частина більш фундаментальної проблеми щодо визначення меж правомірного здійснення суб'єктивного права та недопущення зловживання ним [11, с. 172–173, 193–196]. Підтвердження даної точки зору можна вважати те, що у літературі при дослідженні загальнотеоретичних аспектів зловживання правом достатньо часто посилаються на положення щодо регулювання *imissiones* на сусідні володіння у римському приватному права, норми § 906 Німецького цивільного уложення, ст. 2 Швейцарського цивільного кодексу та ін. Як відзначив М. О. Стефанчук, загалом можливо зловживати будь-якими суб'єктивними правами, однак спершу подібні обмеження поведінки стосувалися лише сфери речових прав і, насамперед, здійснення права власності [12, с. 94]. З джерел римського права випливає, зловживання правом («шпикана») найчастіше проявлялося в сусідських відносинах, оскільки там найбільш часто стикалися права власників земельних ділянок і будов [13, с. 68–69].

Також слід враховувати, що зловживання правом шляхом здійснення опосередкованих сусідських впливів далеко не завжди можна розглядати у якості делікту у звичному його розумінні. Адже в більшості випадків такі впливи спричиняють не шкоду, а т.з. «сусідські незручності», які перешкоджають виконанню майна (здійсненню тих чи інших прав на майно). За висловом У. Маттеї, подібні впливи обмежують отримання повного задоволення від во-

лодіння нерухомим майном [8, с. 218]. Тому позов про усунення сусідського впливу — це, насамперед, негативний позов про припинення неправомірної поведінки, а не позов про відшкодування шкоди. В зв'язку із цим висловлюються міркування, що зміст регламентації сусідських відносин полягає у врегулюванні конфліктів між власниками двох сусідніх земельних ділянок [14, с. 169]. Крім того, необхідно брати до уваги, що в науковій літературі залишається відкритим питання про правову природу зловживання правом та можливість його визнання правопорушенням [15, с. 121–132].

Зведення правового регулювання опосередкованих сусідських впливів до необхідності дотримання загального правового принципу неприпустимості зловживання правом недостатньо відповідає практиці правового регулювання. Звичайно, принципи можуть застосовуватися в якості засобу регулювання, однак подібне їх використання часто малоефективне, оскільки норми-принципи неконкретні. Як результат, норма-принцип вимагає від суб'єкта правозастосування розширювального тлумачення. При високому рівні правової культури такого суб'єкта це може бути оцінено як позитивне явище, а при недостатності в нього досвіду і знань — перетворюється на сваволю [11, с. 29–30]. Крім того, самим учасникам сусідських відносин необхідно більш наочно (детально) вказувати на допустимі та недопустимі форми реалізації права.

Тому на практиці законодавства різних країн щодо регулювання сусідських відносин містять спеціальні правила стосовно регламентації опосередкованих сусідських впливів (до слова, іноді їх розглядають в якості спеціальних принципів (правових засад) відповідного правового регулювання [16, с. 27]). При цьому можна спостерігати достатньо як достатньо широкі, такі і достатньо стислі формулювання відповідних законодавчих положень.

Так, чи не найбільш розширеним є формулювання § 906 Німецького цивільного уложення: «Власник земельної ділянки не може заборонити проникнення з іншої ділянки газів, пари, запахів, диму, кіптяви, тепла, шуму, струсів та інших подібних впливів, якщо вони не впливають або незначною мірою впливають на використання ділянки; те ж правило діє, якщо істотний вплив обумовлений звичайним для даної місцевості використанням земельної ділянки і не може бути припинений економічно обґрунтованими заходами, вжиття яких можна вимагати від користувачів земельної ділянки» [17, с. 258]. За словами О. А. Халабуденка, подібний підхід передбачає розгорнуте і описове визначення допустимого і недопустимого опосередкованого впливу [2, с. 139–140]. На сьогодні подібні формулювання, слідуючи традиціям німецького права, знайшли відображення в ст. 378 ЦК Молдови, 346 ЦК Португалії, ст. 143 Закону Естонії «Про речове право», ст. 171 ЦК Азербайджанської республіки, ст. 175 ЦК Грузії, ст. 197 ЦК Туркменістану та ін.

Більш стислим, проте, за визначенням І. Б. Новицького, водночас і більш еластичним [18, с. 17], є визначення опосередкованого впливу в ст. 684 Швейцарського цивільного кодексу, оскільки тут зобов'язується утримуватися під час користування власністю від надмірного впливу на власність свого сусіда та забороняються різного роду шкідливі і невинуваті розташуванням та властивостями нерухомості, або місцевими звичаями впливи димом чи сажею, неприємним запахом, шумом чи вібрацією [6]. Деяко подібними, з точки зору деталізації опису правомірного опосередкованого впливу на сусідні володіння, є положення ст. 976 ЦК Квебеку, ст. 844 ЦК Італії.

І. Б. Новицький, узагальнюючи правове регулювання даних відносин в різних країнах, вказав, що подібний

вплив за загальним правилом вважається допустимим, якщо він не створює істотних та тривалих незручностей або якщо він невідворотний в результаті нормального використання сусідніх земельних ділянок [18, с. 20], а в якості критеріїв враховується, з одного боку надмірність, значний характер, істотність впливу, а з іншого — його необхідність, невідворотність [18, с. 17]. За визначенням У. Маттеї, у сфері сусідських підлягають забороні впливи, які виходять за рамки терпимого або розумного [8, с. 225].

Тим не менше, відкритим залишається питання, що слід розуміти під «допустимим», з точки зору того чи іншого законодавства, незручностями, спричиненими сусідським впливом, та згідно яких критеріїв слід кваліфікувати «нормальне (звичайне, розумне та ін.) користування» нерухомими майном. Не знімає гостроти питання і переніс акцентів з «нормального користування майном» на «належні межі терпіння» сусідського впливу, оскільки, по-суті, йдеться про різні підходи щодо вирішення однієї і тієї ж практичної проблеми. Відповідно, в будь-якому випадку існує потреба в певних критеріях для оцінки правомірності чи неправомірності опосередкованого впливу на сусідні володіння. Практичне застосування принципу неприпустимості зловживання правом в сфері сусідських відносин вимагає його конкретизації шляхом встановлення додаткових критеріїв, які б служили орієнтиром при правовій кваліфікації дій особи. В такий спосіб можна істотно звузити межі суддівського розсуду і подолати чи не найбільшу проблему щодо застосування принципу недопустимості зловживання правом для здійснення правового регулювання конкретних відносин.

Безперечно, питання про критерії допустимості чи недопустимості опосередкованого сусідського впливу потребує окремого детального розгляду.

Однак вивчення законодавчих положень різних країн та наукової літератури дає змогу запропонувати використувувати для оцінки правомірності сусідського впливу такі критерії, як: *існуючі нормативи, місцеві звичаї, місцеві умови, призначення майна, а також необхідність забезпечення врівноважування (балансу) сусідських інтересів*.

З цих позицій можна депо критично оцінити саме формулювання положення ст. 103 ЗК України щодо регулювання опосередкованих впливів на сусідні земельні ділянки, які зобов'язують власників та землекористувачів земельних ділянок заподіювати якомога менше незручностей своїм сусідам, не ставлячи при цьому питання, наскільки нормальною (чи розумною) є їх діяльність. І справа не лише в тому, що воно концептуально відрізняється від положень, вміщених в законодавствах інших країн. Найбільшою вадою подібного формулювання можна вважати неконкретність та багатозначність такого критерію як «завдання найменших незручностей» щодо оцінки правомірності обрання того чи іншого способу використання земельних ділянок. Адже «найменше незручностей» буде завдаватися у випадку невикористання земельної ділянки взагалі або ж використання її таким чином, як цього хочуть володільці сусідніх ділянок. Тому вважаємо, що положення ст. 103 ЗК України потребують вдосконалення відповідно до існуючого іноземного досвіду.

Висновки. Найбільш складним аспектом правового регулювання сусідських відносин (відносин власників та користувачів сусідніх об'єктів нерухомості) є врегулювання т.з. «опосередкованих сусідських впливів». Мова йде про вплив з сусіднього володіння (земельної ділянки), що не пов'язаний з посяганням на межі володіння; йому неможливо запобігти встановленням огороження або ж усунути відновлення меж ділянки.

В законодавчих актах зарубіжних країн відповідне регулювання вміщено у вигляді достатньо різноманітних положень, які за своїм змістом: 1) забороняють здійснення впливу на сусіднє володіння, який перевищує допустимі межі; 2) заборону перешкоджати допустимому сусідському впливу; 3) зобов'язують терпіти допустимий сусідський вплив.

Вказані положення слід розглядати як прояв в сфері сусідських відносин загального принципу недопустимості зловживання правом з метою визначення меж здійснення суб'єктивних прав на нерухоме майно. Відповідно до специфіки сусідських відносин, ці положення отримують свою деталізацію з тим, щоб відображати міру допустимості

(правомірності) опосередкованого сусідського впливу.

При цьому найбільш проблемним залишається питання про критерії оцінки допустимості (правомірності) такого впливу. Адже переважно в їх якості використовуються такі оціночні поняття як «нормальне (звичайне, розумне тощо) користування», «належні межі терпіння» та ін. Вивчення законодавства зарубіжних країн та наукових досліджень літератури дають змогу виділити в якості критеріїв правомірності сусідського впливу існуючі нормативи, місцеві звичаї, місцеві умови, призначення майна, а також необхідність забезпечення врівноважування (балансу) сусідських інтересів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Емелькина И. А. Проблемы формирования института соседского права в российском гражданском праве // Учен. зап. Казан. ун-та. Сер. Гуманит. науки. — 2016. — № 2. — С. 399–414.
2. Халабуденко О. А. Имущественные права. Книга 1: Вещное право. — Кишинев: Междунар. независимый ун-т Молдовы, 2011. — 305 с.
3. Римское частное право: учебник / под ред. И. Б. Новицкого, И. С. Перетерского. — М.: Юриспруденция, 2000. — 448 с.
4. Право собственности: актуальные проблемы / отв. ред. В. Н. Литовкин, Е. А. Суханов, В. В. Чубаров. — М.: Статут, 2008. — 731 с.
5. Шевцов С. Г. Усмотрение в соседском праве // Нотариус. — 2012. — № 4. — С. 40–43.
6. Swiss Civil Code of 10 December 1907 (Status as of 1 January 2018) [Electronic source]. — Access mode: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19070042/index.html>; Швейцарское гражданское уложение. Часть четвертая: Вещное право // Журнал министерства юстиции. — 1908. — № 8. — С. 201–236.
7. Гражданский кодекс Италии (Codice civile Italiano): Королевский указ от 16.03.1942 года № 262 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://wipo.lex.wipo.int/ru/legislation/details/2508>.
8. Маттеи У., Суханов Е. А. Основные положения права собственности. — М.: Юристъ, 1999. — 384 с.
9. Гражданский кодекс Азербайджанской Республики: Закон Азербайджанской Республики от 28.12.1999 года № 779-IQ [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30420111#sub_id=1780000.
10. Гражданский кодекс Нидерландов: книги 2, 3, 5, 6 и 7 / пер. М. Фертшман, отв. редактор Ф. Й. М. Фельдбрюгге. — Изд. 2-е. — Лейден, 2000. — 372 с.
11. Поротикова О. А. Проблема злоупотребления субъективным гражданским правом. — М.: Волтерс Клаувер, 2007. — 256 с.
12. Стефанчук М. О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. — К., 2006. — 202 с.
13. Шубин Ю. П. Соседские земельные споры: способы защиты прав и принципы разрешения // Вестник Санкт-Петербургской юридической академии. — 2014. — № 2 (23). — С. 63–70.
14. Анисимов А. П. Классификация этапов развития соседского права: дискуссионные вопросы // Вестник ТвГУ. Серия: Право. — 2016. — № 2. — С. 160–171.
15. Кот О. О. Проблеми здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Нац. акад. правових наук України, Н.-д. ін-т приват. права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака. — К., 2017. — 550 с.
16. Кулинич П. Ф. Право добросусідства за земельним законодавством України // Земельне

право України. — 2006. — № 1. — С. 25–33.
 17. Гражданское уложение Германии: введённый закон к Гражданскому уложению. Кн. 1 / Науч. ред.: Маковский А. Л.; Введ.: Бергманн В. — 2-е изд., доп. — М.: Волтерс Клу-

вер, 2006. — 816 с.

18. Новицкий И. Б. Общие пределы пользования смежными участками (Вторжение в соседскую сферу) // Право и жизнь. — 1924. — Кн. 7/8. — С. 10–21.

REFERENCES:

1. Emel'kina I. A. (2016). *Problemy formirovaniya instituta sosedskogo prava v rossijskom grazhdanskom prave* [Problems of forming an institute of neighborly right in the Russian civil law]. Uchenye zapiski Kazanskogo universiteta. Seriya: Gumanitarnye nauki [Scientific messages of the Kazan's university. Series: Liberal art]. 2. 3. 399–414. [in Russian].
 2. Halabudenko O. A. (2011). *Imushbestvennye prava. Kniga 1: Veshbnoe pravo* [Property rights. Book 1: Law of estate]. Kishinev. Mezhdunar. nezavisimyj un-t Moldovy. P. 305. [in Russian].
 3. Novitskiy I. B., Pereterskiy I. S. (Eds.) (2000). *Rimskoe chastnoe pravo: uchebnyk* [Roman private law: textbook]. M. Jurisprudencija. P. 448. [in Russian].
 4. Litovkin V. N., Suhanov E. A., Chubarov V. V. (Eds.) (2008). *Pravo sobstvennosti: aktualnye problemy* [Right of ownership: actually problems]. M. Statut. P. 731. [in Russian].
 5. Shevtsov S. G. (2012). *Usmotreniya v sosedskom prave* [Discretion in the neighbourly right]. Notarius [Notary]. 4. P. 40–43. [in Russian].
 6. Swiss Civil Code of 10 December 1907. URL: <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19070042/index.html>.
 7. Codice civile Italiano of 16 March 1942. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/legislation/details/2508>. [in Italian].
 8. Mattei U., Sukhanov E. A. (1999). *Osnovnye polozeniya prava sobstvennosti* [Basic principles of Property Law]. M. Jurist. P. 384. [in Russian].
 9. [Civil code of Azerbaïdzhân Respublic of 28 December 1999]. URL: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30420111#sub_id=1780000. [in Russian].
 10. Fe'l'dbrugge F. J. M. (2000). *Grazhdanskiy kodeks Niderlandov: knigi 2, 3, 5, 6 i 7* [Civil code of Netherlands: books 2, 3, 5, 6 and 7]. Leiden. P. 372. [in Russian].
 11. Porotikova O. A. (2007). *Problema zloupotrebleniya subjektivnym grazhdanskim pravom* [Problem

of abuse by the equitable civil law]. M. Volters Kluver. P. 256. [in Russian].

12. Stefanchuk M. O. (2006). *Mezhi zdïysnennya subjektivnykh civilnykh prav* [Boundaries of subjective civil rights]: Dys. ... kand. yuryd. nauk [Dis. ... cand. lawyer sciences]. 12.00.03. Kyiv. 202 p. [in Ukrainian].

13. Shubin Y. P. (2014). *Sosedskie zemelnye spory: sposoby zaschity prav i principy razresheniya* [Neighboring land disputes: ways to protect rights and principles of permission]. Vestnik Sankt-Peteburgskoy juridicheskoy akademii [The Bulletin of the St. Peteburg Law Academy]. 2 (23). P. 63–70. [in Russian].

14. Anisimov A. P. (2016). *Klasifiatsiya etapov razvitiya sosedskogo prava: diskusionnye voprosy* [Classification of the stages of the development of neighboring law: discussion questions]. Vestnik Tverskogo gosudarstvennogo universiteta [Bulletin of the Tver State University]. Seriya Pravo. 2. P. 160–171. [in Russian].

15. Kot O. O. (2017). *Problemy zdïysnennya ta zakhystu subjektivnykh tsyvilnykh prav* [Problems of implementation and protection of subjective civil rights]: Dys. ... d-ra yuryd. nauk [Dis. ... Dr. Lawrence sciences] 12.00.03. Kyiv. p. 550. [in Ukrainian].

16. Kulynych P. F. (2006). *Pravo dobrosusidstva za zemel'nyim zakonodavstvom Ukrayiny* [Right of good neighborliness according to the land legislation of Ukraine]. Zemel'ne pravo Ukrayiny [Land law of Ukraine]. 1. P. 25–33. [in Ukrainian].

17. Makovskiy A. L. (Ed.) (2006). *Germanskoe grazhdanskoe ulozhenie. Kniga 1* [Civil Decree of Germany. Book. 1]. M. Volters Kluver. 816 p. [in Russian].

18. Novitskiy I. B. (1924). *Obschie predely polzovaniya zemelnimi uchastkami (Vtorzhenie v sosedskuyu sferu)* [General limits of use of adjacent plots (invasion of neighboring sphere)]. Pravo i zhizn'. Kniga 7/8 [Right and life. Book 7/8]. P. 10–21. [in Russian].